

Zavod za zapošljavanje

Employment Agency Of Montenegro

CRNE GORE

ANALIZA POTREBA ZA RADNOM SNAGOM ZA VRIJEME TURISTIČKE SEZONE

Podgorica, april 2013. godine

UVODNE NAPOMENE

Ovaj materijal pripremljen je na osnovu zaključka Vlade sa sjednice od 14. februara 2013. godine prema kojem je Zavod za zapošljavanje Crne Gore zadužen da, najkasnije do kraja aprila 2013. godine, u neposrednom kontaktu sa poslodavcima utvrdi okviru potrebu za radnom snagom za vrijeme turističke sezone.

Zavod je, u cilju njegove pripreme, pored postojećih evidencija i analitičkih materijala sproveo i određenu anketu o potrebi za radnom snagom kod 274 poslodavca u primorskom regionu sa osnovnim podacima koji se odnose na zapošljavanje u vrijeme turističke sezone kod 74 zanimanja odnosno poslova koji su najzastupljeniji u tom periodu.

Pored toga, dat je i širi kontekst koji se odnosi na ponudu, tražnju i zapošljavanje radne snage kako domaće, tako i stranaca, sa posebnim osvrtom na elemente od značaja za procjenu obima i strukture zapošljavanja u vrijeme turističke sezone.

I) Osnovne karakteristike sezonskog zapošljavanja u Crnoj Gori

Tržište rada Crne Gore, između ostalog, karakteriše i sezonski karakter koji se ogleda u različitom obimu i strukturi tražnje i zapošljavanja u toku godine. Tako je, po pravilu, taj obim u prvom i četvrtom kvartalu na približno istom nivou, u drugom dolazi do određene dinamike rasta u odnosu na predhodni, dok se u trećem ostvaruje maksimum.

Ove razlike su posebno izražene kada se posmatraju regionalno ili po pojedinim djelatnostima. Razlike su izraženije u primorskom u odnosu na središnji i sjeverni region. Kada su u pitanju pojedine djelatnosti razlike su veće u oblasti usluga smještaja i ishrane (ugostiteljstvo) i trgovine, što je zbog karaktera turističke privrede, opet izraženije u primorskom regionu.

Navedene konstatacije potvrđuju sledeća kretanja i odnosi:

- Od ukupnog broja **prijavljenih slobodnih radnih mjesta** odnosno iskazana tražnja (Tab.1.) koju su poslodavci prijavili Zavodu za zapošljavanje u 2012. godini (45.368) njih 59,7% se odnosi na period april – septembar (27.120). Od toga se, na godišnjem nivou, na primorski region odnosilo 53,2% (24.119) ukupne tražnje, da bi to u periodu april – septembar iznosilo 59,2% (16.039).

Tražnja radne snage, koja se posredstvom Zavoda iskaže na osnovu prijavljenih slobodnih radnih mjesta, predstavlja zbir tražnje gdje poslodavci predviđaju zapošljavanje domaće radne snage i tražnje na osnovu koje predviđaju, odnosno unaprijed projektuju zapošljavanje stranaca. Ta tražnja, čini 30-40% ukupno iskazane tražnje na godišnjem nivou što znači da kod upoređivanja tražnje sa ponudom, koju čini domaća radna snaga, treba imati u vidu tu okolnost.

- Ugostiteljstvo i trgovina na godišnjem nivou (2012. godina) čini 35,8% (16.256) ukupne tražnje, u periodu april – septembar 43,8% (11.884). Primorski region u ukupnoj **tražnji ugostiteljstva i trgovine** u Crnoj Gori na godišnjem nivou učestvuje sa 77,9% (12.677 : 16.256), u periodu april–septembar 82,3% (9.776 : 11.884). U ukupno prijavljenoj tražnji **iz oblasti ugostiteljstva**, na godišnjem nivou, primorskom region učestvuje 90,6% (8.532 : 9.411) a u periodu april–septembar sa 92,2% (6.955 : 7.547).

Tražnja za radnom snagom po djelatnostima

Tabela 1

	Djelatnost	Tražnja u 2012. godini	Tražnja u sezoni 1.4-30.9.2012.	Tražnja u sezoni/ ukupna tražnja
Rb	1	2	3	4
1	A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	2007	1484	73.94
2	B.Rudarstvo	451	255	56.54
3	C.Prerađivačka industrija	2188	1300	59.41
4	D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	35	8	22.86
5	E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama,	578	329	56.92

	kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti			
6	F.Građevinarstvo	4803	2443	50.86
7	G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	6845	4337	63.36
8	H.Saobraćaj i skladištenje	1956	1360	69.53
9	I.Usluge smještaja i ishrane	9411	7547	80.19
10	J.Informisanje i komunikacije	920	516	56.09
11	K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja	927	490	52.86
12	L.Poslovanje nekretninama	359	221	61.56
13	M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	1972	1089	55.22
14	N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2449	1757	71.74
15	O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje	1837	708	38.54
16	P.Obrazovanje	4896	1003	20.49
17	Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	1074	527	49.07
18	R.Umjetnost,zabava i rekreacija	2191	1404	64.08
19	S.Ostale uslužne djelatnosti	476	337	70.80
20	T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe	10	5	50.00
UKUPNO		45385	27120	59.76

- Navedene podatke o sezonskoj dinamici tržišta rada u Crnoj Gori potvrđuju i podaci MONSTAT-a. Tako je prema Anketi o radnoj snazi broj zaposlenih u Crnoj Gori u prvom kvartalu 2012. godine bio 193.000, a u trećem kvartalu 211.600. Slična dinamika ostvarena je i u ranijim godinama. Isto tako broj registrovane zaposlenosti prema podacima MONSTAT-a u prvom kvartalu 2012. godine se kretao od 160.880 – 162.569 da bi u trećem kvartalu to bilo na nivou od preko 170.000. U tom pogledu karakterističan primjer je oblast ugostiteljstva kod koje je broj zaposlenih, prema tim podacima, sa 10.500 – 11.377 u prvom kvartalu povećan na oko 20.000 u trećem kvartalu prethodne godine. Regionalno posmatrajući broj zaposlenih prema podacima MONSTAT-a kod svih primorskih opština u trećem kvartalu je bio veći u odnosu na ostale periode godine.
- Dinamika **zapošljavanja domaće radne snage** prema podacima Zavoda za zapošljavanje (Tab. 2) takođe ima sezonski karakter posebno kada je u pitanju primorski region. Tako je broj zapošljavanja u periodu april-septembar 2012. godini (13.309) činio 61,5% ukupnog zapošljavanja u toku 2012. godine (21.640). Kada je u pitanju primorski region broj zapošljavanja u periodu april-septembar predhodne godine je činio 68,0% ukupnog broja ostvarenog zapošljavanja u toku godine (6.140 : 9.023).
- Sa stanovišta karaktera radnog odnosa koji se prati kroz prijavljena slobodna radna mjesta karakteristično je da se, na godišnjem nivou, njih 86% odnosi na rad na određeno vrijeme, u periodu april-septembar to je 86,7%.

- U opštini Bar zapošljavanje ostvareno u periodu april-septembar činilo je 66,6% ukupno ostvarenog zapošljavanja u toku 2012, u opštini Budva 73,3%, Tivat 68,4%, Ulcinj 70,4%, Herceg Novi 67,7% i opštini Kotor 59,2%.
- Zavod je programima obrazovanja i osposobljavanja u proteklih pet godina obuhvatio 13.574 nezaposlena lica što je doprinosilo i njihovoj većoj zapošljivosti na sezonskim poslovima. Međutim, znatno **smanjenje Budžeta**, u dijelu koji se odnosi na sprovođenje mjera aktivne politike zapošljavanja, ograničilo je mogućnost realizacije ovih programa, tako da je u 2011. godini programima obuhvaćeno 1.770 lica, da bi to, u 2012. godini, bilo svedeno na svega oko 819 lica iako je u 2008. godini tim programima, na godišnjem nivou, bilo obuhvaćeno oko 5.000 lica.

Pregled zapošljavanja

Tabela 2

	Djelatnost	Zaposleni u 2012. godini	Zaposleni u sezoni 1.4-30.9.2012.	Zaposleni u sezoni/ ukupno zaposleni
Rb	1	2	3	4
1	A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1687	1053	62.42
2	B.Rudarstvo	283	144	50.88
3	C.Prerađivačka industrija	1202	733	60.98
4	D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	24	20	83.33
5	E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	426	240	56.34
6	F.Građevinarstvo	1512	771	50.99
7	G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	3801	2413	63.48
8	H.Saobraćaj i skladištenje	1379	880	63.81
9	I.Usluge smještaja i ishrane	2977	2560	85.99
10	J.Informisanje i komunikacije	545	315	57.80
11	K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja	735	408	55.51
12	L.Poslovanje nekretninama	124	67	54.03
13	M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	839	496	59.12
14	N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	818	569	69.56
15	O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje	934	561	60.06
16	P.Obrazovanje	1971	576	29.22
17	Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	674	383	56.82
18	R.Umjetnost, zabava i rekreacija	1465	951	64.91
19	S.Ostale uslužne djelatnosti	243	168	69.14

20	T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe	1	1	100.00
UKUPNO		21640	13309	61.50

Navedene karakteristike u dinamici tražnje i zapošljavanja izražene su i kada je u pitanju zapošljavanje stranaca (na osnovu izdatih dozvola za rad i zapošljavanje). Tako zapošljavanje stranaca (Tab. 3) u periodu april-septembar čini 59,7% njihovog ukupnog zapošljavanja u 2012. godini (12.344 : 20.660). Primorski region na godišnjem nivou čini 64,5% (13.321 : 20.660) ukupnog zapošljavanja stranaca, a u periodu april-septembar to čini 66,8% (8.227: 12.344).

U ukupnom broju izdatih radnih dozvola za zapošljavanje stranaca usluge smještaja i ishrane (4.211), zatim građevinarstvo (4.403), trgovina (3.095) i stručne, naučne i inovaciono tehničke djelatnosti (1.711) učestvuju sa 51,6% u ukupnom broju izdatih radnih dozvola. Zapošljavanje stranaca (posmatrano kroz broj izdatih radnih dozvola) u oblasti građevinarstva je 2,9 puta veće od zapošljavanja domaće radne snage, u oblasti ugostiteljstva 1,4 puta veće, a u oblasti stručnih, naučnih i inovaciono tehničkih djelatnosti je dvostruko veće od zapošljavanja domaće radne snage (tabela 1. priloga).

Ugostiteljstvo i trgovina u ukupnom zapošljavanju stranaca, na godišnjem nivou, učestvuju sa 35,4% a u periodu april-septembar sa 42,3%. Primorski region u ukupnom zapošljavanju stranaca u oblasti ugostiteljstva i trgovine, na godišnjem nivou učestvuje sa 81,5% (6.026 : 7.306). Posmatrano po pojedinim opštinama karakteristično je da se u opštini Budva kada je u pitanju zapošljavanje stranaca 61,9% % ostvari u periodu april-septembar, u opštini Bar 59,6%, Herceg Novi 64,0% itd. U ukupnom zapošljavanju stranaca opština Budva učestvuje sa 27,7%, a kada je u pitanju oblast ugostiteljstva 49,2%.

Izdate radne dozvole po djelatnostima

Tabela 3

	Djelatnost	Izdate dozvole u 2012. godini	Izdate dozvole u sezoni 1.4-30.9.2012.	Izdate dozvole sezoni/ ukupno dozvole
Rb	1	2	3	4
1	A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1344	900	66.96
2	B.Rudarstvo	68	32	47.06
3	C.Prerađivačka industrija	922	557	60.41
4	D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	50	39	78.00
5	E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	120	52	43.33
6	F.Građevinarstvo	4403	2022	45.92
7	G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	3095	1757	56.77
8	H.Saobraćaj i skladištenje	530	305	57.55

9	I.Usluge smještaja i ishrane	4211	3461	82.19
10	J.Informisanje i komunikacije	306	167	54.58
11	K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja	120	69	57.50
12	L.Poslovanje nekretninama	679	366	53.90
13	M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	1711	878	51.32
14	N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	901	592	65.70
15	O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje	45	19	42.22
16	P.Obrazovanje	108	53	49.07
17	Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	202	107	52.97
18	R.Umjetnost,zabava i rekreacija	475	258	54.32
19	S.Ostale uslužne djelatnosti	282	177	62.77
20	T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe	15	7	46.67
21	U.Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela	2	2	100.00
UKUPNO po djelatnostima		19589	11820	60.34
UKUPNO lične radne dozvole		1071	514	47.99
UKUPNO sve radne dozvole		20660	12344	59.75

Slični su odnosi iako na nešto nižem nominalnom nivou i u drugim primorskim opštinama. Zapošljavanje stranaca je u opštini Budva trostruko veće od zapošljavanja domaće radne snage, u opštini Tivat 1,5 puta, u opštini Bar 1,4 puta, a u Kotoru je na približno istom nivou.

Zapošljavanje nerezidentne radne snage je prisutno već duži period. Do donošenja Zakona o radu i zapošljavanju stranaca (2009. godina) postojao je liberalan sistem zapošljavanja i rada stranaca i njihov broj se kretao od 50.000 do 60.000.

Donošenjem tog Zakona se uticalo na uvođenje reda u oblasti zapošljavanja stranaca, a kroz sistem godišnjih kvota se nastojalo uticati na objektiviziranje njihovog obima i strukture. Tako da je godišnja kvota npr. u 2009. godini iznosila 39.450, u 2012. godini 20.050, dok je to u 2013. godini na nivou od 16.500.

Međutim, i pored toga obim zapošljavanja stranaca u zadnjih nekoliko godina rastao, sa 14.596 u 2010 god, na 19.646 u 2011. do 20.660 u 2012. godini i gotovo je izjednačen sa zapošljavanjem domaće radne snage što je posljedica višegodišnje prakse "ad hoc" obezbjeđivanja strane radne snage neposredno prije ili u toku same turističke sezone.

Na obim i strukturu zapošljavanja stranaca bitno utiče i relativno velika ponuda radne snage u okruženju od oko 1.000.000 nezaposlenih u (Srbiji, BiH, Kosovo itd.). U takvim uslovima poslodavci lakše dolaze do jeftije radne snage odnosno koja prihvata i nepovoljnije uslove sezonskog rada od domaće radne snage.

Imajući u vidu razliku između broja izdatih radnih dozvola za rad i zapošljavanje stranaca i broja osiguranih po osnovu tih dozvola govori o prisutnosti neformalnog rada i u oblasti zapošljavanja stranaca.

Posmatrajući tražnju za radnom snagom u Crnoj Gori (45.836) dolazi se do zaključka da postoji mogućnost znatno većeg zapošljavanja domaće radne snage s obzirom na to da se ukupna godišnja ponuda kreće od 65.000 do 70.000 lica.

Ovome treba dodati i realnu mogućnost zapošljavanja određenog broja srednjoškolske i studentske omladine na obavljanju kraćih sezonskih poslova, koji su zastupljeni u vrijeme turističke sezone. Zapravo, od ukupne iskazane potencijalne ponude đaka i studenata zaposli se svega četvrtina. Problem je što je zapošljavanje stranaca izjednačeno sa zapošljavanjem domaće radne snage. Ujedno, za obavljanje velikog broja poslova u oblasti trgovine i ugostiteljstva može se izvršiti zamjena zapošljavanja strane domaćom radnog snagom.

II) Anketa poslodavaca

Da bi se sagledala struktura sezonskog zapošljavanja Zavod je u prvoj polovini aprila obavio Anketu na uzorku od 274 poslodavaca u primorskom regionu i za 74 zanimanja¹, odnosno vrsta poslova koji bi se obavljali u vrijeme tursitičke sezone. Podaci dobijeni na tom uzorku, imajući u vidu njegovu strukturu, u osnovi se mogu transponovati na ukupnu strukturu sezonskog zapošljavanja u oblasti turističke privrede.

Analitički osvrt na dobijene rezultate tom anketom govore sledeće:

- da kod većine poslodavaca, nije od presudnog značaja kvalifikaciona struktura budući da se ona kreće, po pravilu od I do III stepena stručne spreme, što potvrđuje naprijed izvedenu konstataciju da se često lica sa srednjim stepenom obrazovanja zapošljavaju na poslovima koji su kroz prijavljivana slobodna radna mjesta definisana kao NK;
- kod više od 50% obuhvaćenih zanimanja odnosno poslodavaca nije neophodno radno iskustvo osim kod nekih zanimanja;
- trajanje sezonskog rada najšeeće je od 2 do 5 mjeseci;
- kod više od polovine anketiranih poslodavaca za vrijeme sezonskog rada obezbijeđen je smještaj i ishrana. Međutim okolnost da kod 28% to nije obezbijeđeno donekle može uticati na teže zapošljavanje domaće radne snage posebno iz sjevernog regiona;
- prosječna neto zarada prema anketi poslodavaca bi se najčešće kretala u rasponu od 250-350 eura.

Podaci dobijeni na navedenom uzorku, imajući u vidu da je on sačinjen na osnovu uobičajene strukture zapošljavanja u oblasti ugostiteljstva i trgovine mogu se transponovati na ukupnu strukturu sezonskog zapošljavanja u navedenim djelatnostima. Ovo potvrđuje i činjenica da se u oblasti ugostiteljstva najveći broj zapošljavanja odnosi na konobare, kuvare, sobarice, šankere, servire, recepcionere i pomoćne NK i PK ugostiteljske radnike, a u oblasti trgovine na prodavače i pomoćne NK i PK radnike. To bi, imajući u

¹ Vidjeti Tabelu 4 Priloga.

vidu broj zaposlenih u oblasti ugostiteljstva i turizma u periodu aprili-septembar 2012. godine (10 191), kao i veličinu uzorka, značilo da bi, na poslovima obuhvaćenih anketom, u istom periodu 2013. godine zapošljavanje bilo 3 - 4 puta veće od broja iskazanog u tabeli 4 Priloga.

Pored toga, zapošljavanje u oblasti ugostiteljstva i trgovine u vrijeme turističke sezone utiče i na veće zapošljavanje i u drugim djelatnostima u tom periodu kao npr. u oblasti saobraćaja, administrativne i pomoćne djelatnosti, djelatnosti zabave i rekreacije i drugim uslužnim djelatnostima, tako da se broj zapošljavanja (domaće i strane radne snage), uz navedeno u oblasti ugostiteljstva i trgovine, u periodu april- septembar 2012 godine kretao preko 15.000.

Zaključne ocjene i konstatacije

1. Kretanja na tržištu rada u Crnoj Gori, relativno duži period, potvrđuju njegov sezonski karakter koji se ogleda u većem obimu i nešto promijenjenoj strukturi tražnje u vrijeme turističke sezone u odnosu na ostale periode godine. To je prisutno kako u obimu i dinamici tražnje tako i u obimu i dinamici zapošljavanja. To je više izraženo u primorskom regionu imajući u vidu njegovu privrednu strukturu zasnovanu prije svega na turističkoj privredi.
2. Sezonski karakter zapošljavanja potvrđuje i podatak da se oko 86% oglašanih slobodnih radnih mjesta u periodu april-septembar odnosi na zapošljavanje na određeno vrijeme. Takvu strukturu tražnje prati i struktura zapošljavanja, u tom periodu odnosno znatno veće zapošljavanje na određeno u odnosu na neodređeno vrijeme.
3. Imajući u vidu ponudu radne snage u Crnoj Gori koja se prema evidenciji Zavoda na godišnjem nivou sada kreće od 65.000-70.000 nezaposlenih kao i potencijalnu ponudu od oko 30.000 srednjoškolske i studentske omladine govori o tome da se u znatnoj većoj mjeri iskazana tražnja radne snage može zadovoljiti zapošljavanjem domaće radne snage.
4. U cilju podsticanja zapošljavanja domaće radne snage Zavod će u predsezoni posebnim obukama sticanja osnovnih vještina za rad u vrijeme turističke sezone obuhvatiti oko 3.000 nezaposlenih kojima će se pružiti bolja mogućnost zapošljavanja u vrijeme turističke sezone.
5. Zavod će ove, kao i prethodne dvije godine stimulisati zapošljavanje mladih (oko 1.300) kroz dodjele određenih subvencija poslodavcima za njihovo zapošljavanje. Ujedno, kroz intenzivnu komunikaciju sa poslodavcima Zavod će nastojati da ostvari odgovarajuću efikasnost koja će biti na nivou većeg zadovoljavanja njihovih potreba.
6. Da bi se ostvarilo veće zapošljavanje domaće radne snage za rad na sezonskim poslovima i u tom cilju povećala njena mobilnost neophodno je sgleđati mogućnost obezbjeđivanja određenih sredstava kojima će se nadoknađivati dio troškova koje namjeće to zapošljavanje (troškovi puta, izdavanje sanitarnih knjižica, itd.).
7. Imajući u vidu okolnost da je kvota radnih dozvola u 2013. godini znatno niža od utvrđene u 2012. godini, te da poslodavci, u okviru tih kvota u ovoj godini ne mogu obezbjeđiti stranu radnu snagu po obimu i strukturi ostvarenoj u prethodnoj godini, neophodno je da blagovremeno planiraju svoje potrebe za radnom snagom u vrijeme turističke sezone i neophodnost "okretanja" ka zapošljavanju domaće radne snage.

8. Poslodavce je neophodno animirati na veće korišćenje stimulativnih mjera predviđenih Uredbom o poreskim olakšicama koje se, između ostalog, odnose i na zapošljavanje relativno velikog broja nezaposlenih u vrijeme turističke sezone.
9. Nesklad između broja izdatih radnih dozvola, broja izdatih odobrenja za privremeni boravak i lica prijavljenih na zapošljavanje posredstvom Poreske uprave govori o pojavi prisutnosti "rada na crno" kod zapošljavanja stranaca, što nameće potrebu koordiniranog rada na realizaciji aktuelnog programa koji se odnosi na suzbijanje sive ekonomije.
10. Ukupno posmatrajući potrebu poslodavaca u vrijeme turističke sezone, posmatrane kroz iskazanu tražnju se uglavnom odnose na nekvalifikovanu i polukvalifikovanu radnu snagu, a u manjem dijelu na kvalifikovanu. Često je slučaj da se na poslovima koji su definisani kao NK i PK zapošljavaju i lica sa srednjim stručnim obrazovanjem.
11. U analitičkom osvrtu na obim i strukturu tražnje i zapošljavanja i ocjene njenog sezonskog karaktera imalo se u vidu, prije svega, oblast ugostiteljstva i turizma koje u tome imaju dominantno učešće, a i generišu veće zapošljavanje i u drugim uslužnim djelatnostima u periodu turističke sezone.
12. Elementi dobijeni kroz navedenu anketu poslodavaca, koji se odnose na zapošljavanje u vrijeme turističke sezone potvrđuju iznešene procjene da su za relativno veliki broj ponude radne snage, kako one koje se nalaze na evidenciji Zavoda, tako i srednjoškolske i studentske omladine u osnovi prihvatljivi i da je realno očekivati njihovo veće zapošljavanje u ovoj godini. Neophodno je u daljoj kontinuiranoj komunikaciji sa poslodavcima obezbijediti korektnost u poštovanju pa i eventualno poboljšanje uslova zapošljavanja.
13. U vrijeme turističke sezone izdaje se relativno veliki broj rješenja od strane lokalnih samouprava za obavljanje privremenih djelatnosti. Kako to takođe otvara značajan prostor za veće zapošljavanje neophodno je ostvariti saradnju sa lokalnim samoupravama kako bi se kroz usklađivanje dinamike izdavanja navedenih rješenja i druge uslove povećalo zapošljavanje domaće radne snage.
14. Imajući u vidu izloženi analitički osvrt na obim, dinamiku i strukturu zapošljavanja za vrijeme turističke sezone u periodu april-septembar 2012. zaposleno je 13.309 domaće i 12.344 strane radne snage, a u oblasti ugostiteljstva i turizma 10.191 (6.021 + 4.170)² realno je očekivati i nastojati da se u 2013. godini ostvari veće zapošljavanje domaće radne snage za vrijeme turističke sezone od ostvarenog u prethodnoj godini.

² Vidjeti Tabelu 1 Priloga.

Ukupno zapošljavanje (Zapošljavanje domaće radne snage + izdate radne dozvole za strance)

Tabela 1

Rb	Djelatnosti	Zapošljavanje			Dozvole za strance			Ukupno zaposleni		
		U 2012.	1.4-30.9.	3/2	U 2012.	1.4-30.9.	6/5	U 2012.	1.4-30.9.	9/8
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1687	1053	62.42	1344	900	66.96	3031	1953	64.43
2	B.Rudarstvo	283	144	50.88	68	32	47.06	351	176	50.14
3	C.Prerađivačka industrija	1202	733	60.98	922	557	60.41	2124	1290	60.73
4	D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	24	20	83.33	50	39	78.00	74	59	79.73
5	E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	426	240	56.34	120	52	43.33	546	292	53.48
6	F.Građevinarstvo	1512	771	50.99	4403	2022	45.92	5915	2793	47.22
7	G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	3801	2413	63.48	3095	1757	56.77	6896	4170	60.47
8	H.Saobraćaj i skladištenje	1379	880	63.81	530	305	57.55	1909	1185	62.07
9	I.Usluge smještaja i ishrane	2977	2560	85.99	4211	3461	82.19	7188	6021	83.76
10	J.Informisanje i komunikacije	545	315	57.80	306	167	54.58	851	482	56.64
11	K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja	735	408	55.51	120	69	57.50	855	477	55.79
12	L.Poslovanje nekretninama	124	67	54.03	679	366	53.90	803	433	53.92
13	M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	839	496	59.12	1711	878	51.32	2550	1374	53.88
14	N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	818	569	69.56	901	592	65.70	1719	1161	67.54
15	O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje	934	561	60.06	45	19	42.22	979	580	59.24
16	P.Obrazovanje	1971	576	29.22	108	53	49.07	2079	629	30.25
17	Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	674	383	56.82	202	107	52.97	876	490	55.94
18	R.Umjetnost,zabava i rekreacija	1465	951	64.91	475	258	54.32	1940	1209	62.32
19	S.Ostale uslužne djelatnosti	243	168	69.14	282	177	62.77	525	345	65.71
20	T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost	1	1	100.00	15	7	46.67	16	8	50.00

	domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene pot									
21	U.Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela	0	0	-	2	2	100	2	2	100.00
UKUPNO po djelatnostima:		21640	13309	61.50	19589	11820	60.34	41229	25129	60.95
UKUPNO lične radne dozvole		-	-	-	1071	514	47.99	1071	514	47.99
UKUPNO radne dozvole I zapošljavanje		21640	13309	61.50	20660	12344	59.75	42300	25653	62.11

Tražnja – (Stranci + Zapošljavanje)

Tabela 2

Rb	Djelatnosti	Tražnja			Dozvole za strance + zapošljavanje		
		U 2012.	1.4-30.9.	3/2	U 2012.	1.4-30.9.	6/5
	1	2	3	4	5	6	7
1	A.Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	2007	1484	73.94	3031	1953	64.43
2	B.Rudarstvo	451	255	56.54	351	176	50.14
3	C.Prerađivačka industrija	2188	1300	59.41	2124	1290	60.73
4	D.Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	35	8	22.86	74	59	79.73
5	E.Snabdijevanje vodom; upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	578	329	56.92	546	292	53.48
6	F.Građevinarstvo	4803	2443	50.86	5915	2793	47.22
7	G.Trgovina na veliko i trgovina na malo; popravka motornih vozila i motocikala	6845	4337	63.36	6896	4170	60.47
8	H.Saobraćaj i skladištenje	1956	1360	69.53	1909	1185	62.07
9	I.Usluge smještaja i ishrane	9411	7547	80.19	7188	6021	83.76
10	J.Informisanje i komunikacije	920	516	56.09	851	482	56.64
11	K.Finansijske djelatnosti i djelatnost osiguranja	927	490	52.86	855	477	55.79
12	L.Poslovanje nekretninama	359	221	61.56	803	433	53.92

13	M.Stručne, naučne, inovacione i tehničke djelatnosti	1972	1089	55.22	2550	1374	53.88
14	N.Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2449	1757	71.74	1719	1161	67.54
15	O.Državna uprava i odbrana; Obavezno socijalno osiguranje	1837	708	38.54	979	580	59.24
16	P.Obrazovanje	4896	1003	20.49	2079	629	30.25
17	Q.Zdravstvena i socijalna zaštita	1074	527	49.07	876	490	55.94
18	R.Umjetnost,zabava i rekreacija	2191	1404	64.08	1940	1209	62.32
19	S.Ostale uslužne djelatnosti	476	337	70.80	525	345	65.71
20	T.Djelatnost domaćinstva kao poslodavca; Djelatnost domaćinstava koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe	10	5	50.00	16	8	50.00
21	U.Djelatnost eksteritorijalnih organizacija i tijela	0	0	-	2	2	100
UKUPNO po djelatnostima:		45385	27120	59.76	41229	25129	60.95
UKUPNO lične radne dozvole		-	-	-	1071	514	47.99
UKUPNO ((radne dozvole i zapošljavanje) i tražnja)		45385	27120	59.76	42300	25653	62.11

Ponuda, tražnja i zapošljavanje u 2012. godini

Tabela 3

Rb.	Step. Struč. Spreme	Ponud a	Tražnja	Odnos ponude i tražnje		Zapošljavane			Odnosi: ukup.zapošljavanja : ponudi i : tražnji			
				Suficit	Deficit	Domaći	Stranci	Ukup. Zapoš. 7 + 8	Ukup ponud.: zapoš.		Ukup. zapoš : tražnji	
									3 : 9		9 : 4	
									Suf.	Def.	Suf.	Def.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	I	13085	18479		5394	5431	15578	21009		7924		2530
2	II	2158	2772		614	1461	2528	3989		1831		1217
3	III	14931	4506	10425		3253	603	3856	11075		650	
4	IV	21702	8927	12775		5634	806	6440	15262		2487	
5	V	554	219	335		62	23	85	469		134	
6	VI-1	1982	609	1373		611	107	718	1264			109
7	VI-2	13	5	8		5	19	24		11		19
8	VII-1	12889	9573	3316		5042	878	5920	6969		3653	
9	VII-2	324	210	114		125	76	201	123		9	
10	VIII	19	85		66	16	35	51		32	34	
Ukupno		67657	45385	22272		21640	20660	42300	25357		3085	

POTREBE ZA SEZONSKOM RADNOM SNAGOM
na uzorku od 274 poslodavca i 74 poslova

Tabela 4

RB	Naziv zanimanja	BIRO RADA HERCEG NOVI	BIRO RADA BAR	UKUPNO:
		Broj radnika	Broj radnika	
1	Administativni radnik	10	3	13
2	Baštovan	2	36	38
3	Bebi siterka	1	0	1
4	Biljetar	0	4	4
5	Bravar	0	9	9
6	Čistačica	62	140	202
7	Hostesa	1	8	9
8	Knjigovođa	2	2	4
9	Konobar	185	255	440
10	Kuvar	69	137	206
11	Londiner	4	21	25
12	Magacioner	1	12	13
13	Maser	9	8	17
14	Menadžer	3	5	8
15	Mesar	9	12	21
16	Moler	0	1	1
17	Monter	9	0	9
18	NK radnik	28	70	98
19	Pekar	1	7	8
20	Pomoćni konobar	25	98	123
21	Pomoćni kuvar	31	107	138
22	Pomoćni pekar	0	2	2
23	Pomoćni prodavač	17	20	37
24	Pomoćni radnik u kuhinji	57	183	240
25	Pomoćni trgovac	0	20	20
26	Pomoćni ugostiteljski radnik	110	30	140
27	Poslastičar	4	17	21
28	Poslovođa	0	2	2
29	Poslovođa benzinske pumpe	0	1	1
30	Pripremač pizza	20	19	39
31	Prodavač	204	18	222
32	Promoterka	0	3	3
33	Public relations	0	1	1
34	Radnik na parkingu	1	3	4

35	Radnik na plaži	22	60	82
36	Radnik u vešeraju	17	62	79
37	Recepcioner	32	44	76
38	Roštiljdzija	5	16	21
39	Šanker	59	67	126
40	Servir	4	117	121
41	Sobarica	86	324	410
42	Spasilac na plaži	12	42	54
43	Stolar	0	5	5
44	Točilac goriva	1	4	5
45	Turistički animator	2	20	22
46	Vozač	4	2	6
47	Medicinska sestra	2	0	2
48	Fizioterapeut	6	0	6
49	Ljekar fizijatar	1	0	1
50	Frizer	8	0	8
51	Dipl. farmaceut	1	0	1
52	Farmaceutski tehničar	1	0	1
53	Građevinski radnik	9	0	9
54	Informator u turističkom informativnom birou	7	0	7
55	Anketar	2	0	2
56	Fotograf	1	0	1
57	Čuvar	0	2	2
58	Referent za inf.propag.djelatnost	0	12	12
59	Točilac pića	0	2	2
60	Portir	0	13	13
61	Ostala zanimanja	0	2	2
62	Radnik na obezbeđenju	0	4	4
63	Higijeničar	0	3	3
64	Inkasant	0	5	5
65	Kasir	0	6	6
66	Domar	0	1	1
67	Telefonista	0	1	1
68	Turistički inspektori	0	10	10
69	Turistički kontrolori	0	11	11
70	Vatrogasac	0	5	5
71	Sudoperka	0	12	12
72	Noćni portir	0	3	3
73	Spoljni momak	0	2	2
74	Stražar na plaži	0	1	1
UKUPNO:		1147	2112	3259

